

Mussert was een rover en een Jodenhater

Geschiedenis NSB-leider Mussert ging in de geschiedschrijving door voor een fatsoenlijke, onbeholpen burgerman. Een volstrekt onhoudbaar beeld, blijkt uit nieuw onderzoek. Door **Robin te Slaa**

Het beeld dat Mussert-biograaf Jan Meyers in 1984 van de NSB-leider schetste, was dat van een in wezen fatsoenlijke burgerman die vanuit vaderlandslievende motieven in een politiek avontuur was beland waarvan hij de rampzalige gevolgen nooit had voorzien, noch had gewild. Bij gelegenheid tegenstribbelend tegen de almachtige Duitse bezetter was Mussert ongewild van nationalist tot landverrader geworden.

Meyers liet zich in zijn beoordeling te veel leiden door de geringschattende uitspraken over Mussert door Duitse kopstukken als Rauter en Seyss-Inquart en autochtone nazi-radicalen als Feldmeijer en Rost van Tonningen. Zij hadden er echter allen politiek belang bij om de NSB-leider zwarter (of juist geformuleerd: minder bruin) af te schilderen dan hij was.

Afgelopen donderdag verscheen *Mussert & Co - De NSB-leider en zijn vertrouwelingen* van voormalig Vrij Nederland-redacteur en historicus Tessel Pollmann. Het boek is geen nieuwe biografie van Mussert, maar bestaat uit verschillende thematische hoofdstukken (de veranderende beeldvorming over de NSB, het geld van Mussert, het vermogen van zijn partij, de Indische NSB) en een aantal biografische portretten van intimi van de NSB-leider, zoals zijn vrouw en minnares, Cees ('de Prater') van Geelkerken, mr. A.J. Van Vesse en Frits Ernst Müller.

Op basis van diepgaand archiefonderzoek breekt Pollmann Musserts imago van brave burgerman tot de grond toe af. Pollman toont aan dat Mussert nooit heeft voldaan aan het beeld van onzekere kleinburger. Als talentvolle waterstaatingenieur in de jaren twintig was hij al een onhebbelijke en geldzuchtige streber die anderen schoffeerde, de waarheid verdraaide en de prestaties van collega's graag op eigen conto schreef. Bij de minste vorm van kritiek poseerde Mussert met veel misbaar als slachtoffer.

Tijdens de bezetting maakte hij zich niet alleen schuldig aan landverraad en collaboratie maar ook aan ordinaire criminaliteit. Door afpersing en intimidatie kwam de NSB-leider goedkoop in het bezit van diverse bedrijven. Toen de aankoop van Drukkerij Bosch hem niet snel genoeg ging, werden de weigerachtige directie en commissarissen gearresteerd en gevangenen gezet. Een aanzienlijk deel van de winsten van de aangekochte bedrijven eigende Mussert zich persoonlijk toe, waarmee hij vervolgens roerende en onroerende goederen aanschaft. Daarnaast kocht de NSB-leider een door de Duitsers geconfisqueerd huis met inboedel van een Joodse weduwe en ander geroofd Joods bezit, waaronder verscheidene lichtkronen uit synagogen. Uit Pollmanns boek blijkt eveneens dat zijn beweging tientallen panden uit geroofd Joods bezit aankocht. Ongetwijfeld waren er meer belastende stukken aan het licht gekomen als Mussert niet vlak voor de bevrijding veel bewijsmateriaal had laten vernietigen. Tijdens zijn proces speelden zijn misdadige transacties nauwelijks een rol. De nadruk van de

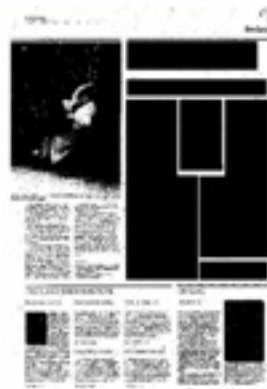
aanklacht lag op landverraad en hulpverlening aan de vijand. Vijfenzeventig jaar na dato neemt Pollmann de rol van aanklager op zich.

Hoewel haar onthullende boek een nieuw licht werpt op de persoon van Mussert, zijn enkele kritiekpunten op hun plaats. Het voornaamste bezwaar is dat enkele zaken onderbelicht blijven, zoals de ideologische radicalisering van Mussert en zijn nationaalsozialistische beweging. Pollmann besteedt anderhalve pagina aan de ideologie van Musserts beweging en doet dit aan de hand van uitgangspunten en brochures van de NSB uit de periode 1931-1935. De openlijke omarming van het 'biologische' antisemitisme en de rassenleer door de NSB na 1935 blijven buiten beeld.

Zo laat Pollman bijvoorbeeld onvermeld dat Mussert tijdens een interview met de Amerikaanse journalist B. Stavis in oktober 1937 op de vraag wat er met de Joden zou gebeuren wanneer hij aan de macht kwam, *unverfro-*

ren antwoordde: 'Dat is geen vraagstuk, ze zullen eenvoudigweg verdwijnen.' Evenmin wordt beschreven dat Mussert al in 1938 het plan lanceerde alle Joden in Europa gedwongen te deporteren naar Guyana. Hij stelde in 1940 schriftelijk aan Hitler voor België toe te voegen aan Nederland en dit vergrote grondgebied zoveel mogelijk vrij te maken van Joden en Walen.

Waarom is deze informatie van belang? Omdat Musserts groeiende antisemitisme niet los kan worden gezien van zijn latere houding tegen het geroofde Joodse bezit. De NSB-leider bepleitte weliswaar nooit de uitroeiing van Joden, maar was vanaf 1938 wel degelijk een voorstander van een *Judenrein* West-Europa. Joden waren in zijn ogen parasieten die zich ten koste van hun gastvolkeren hadden verrijkt en deze onder hun volksvreemde heerschappij probeerde te brengen. Collectieve onteigening en deportatie beschouwde hij kennelijk als gerechtvaardigde straffen. Tijdens de oorlog protesteerde Mussert niet bij de Duitsers tegen de 'arisering' van Joods vermogen en de deportatie van de voormalige bezitters ervan. Hij beklagde zich er slechts

over dat een klein deel van de buit voor Nederlandse belangstellenden (lees: partijgenoten) werd gereserveerd.

Ten slotte een opmerking over de schrijfstijl van de auteur. De gehanteerde toon is dikwijls die van een requisitoir en Pollmann heeft enigszins de neiging om de lezer bij de hand te nemen. Dit laat onverlet dat na Pollmanns onthullingen niemand met goed fatsoen Mussert nog kan karakteriseren als sullige burgerman.

★★★★☆

Tessel Pollmann: *Mussert & Co – De NSB-leider en zijn vertrouwelingen*.

Boom; 304 pagina's; € 19,90.

ISBN 978 94 6105 547 7.

Affiche voor een spreekbeurt uit 1940.

Foto Berry Stokvis / HH